

ZA PANÍ DOCENTKOU RADOVOU

V tomto roce jsme se rozloučili s paní docentkou Ing. arch. Miladou Radovou-Štikovou. Určité věci nás nejdříve zaskočí a skutečná tíha na nás dolehne až později, v době, kdy vícenásobně prožíváme takovouto velkou ztrátu.

Paní docentka byla příkladem člověka, který zasvětil celý svůj život vědě, v jejím případě historické architektuře. Nezabývala se však pouze vysoce odborným bádáním, současně se maximálně snažila svůj milovaný obor přiblížit dalším zájemcům, zaujmout pro něj řadu začínajících i pokročilých historiků architektury.

Vědecká činnost paní docentky byla pevně spojena s Českým vysokým učením technickým, respektive s fakultou architektury, se kterou nedílně souvisí téměř veškerá její činnost. Již těsně po 2. světové válce se zde stala vlastně první asistentkou profesora Stefana. Byla to právě ona, která stála po jeho boku a sdílela s ním následující obtížnou a neutěšenou dobu.

Její vlastní životní zájem se brzy vyhranil a směřoval k hlubšímu poznání středověké architektury, kterou však od počátku zcela organicky a v duchu progresivních přístupů spojovala se stavitelstvím. Zde měla zřejmě význam válečná epizoda, kdy se při totálním nasazení zabývala statikou, kterou dokonce na ČVUT posléze krátce vyučovala. Snad právě takováto zkušenost sehrála zásadní roli v jejím chápání architektury ne jako pouhé formální struktury, ale stavitelského díla jako takového; ve veškerém rozsahu i problematičnosti. První díla paní docentky byla zasvěcena románskému umění, kde se od uměleckohistorického přístupu věnovaného doksanské románské huti (ve spolupráci s A. Merhautovou-Livorovou) brzy posunula ke zkoumání obytných objektů, což byl posléze jeden z jejích hlavních a celoživotních zájmů. Zde se již snoubil zájem o uměleckou podobu stavby s posuzováním dispozice, komunikačních vazeb, vytápění, s úvahami o roli stavebních konstrukcí a podobně. Dalším celoživotním zájmem pak byla pozornost věnovaná sklípkovým klenbám jako jednomu ze základních znaků pozdně gotické a raně novověké architektury, opětovně spojenému se sledováním často odvážných stavebních postupů. Toto téma vyrostlo z úzkého propojení se zájmy manžela ing. arch. Oldřicha Rady, jehož pozornost se obracela ke klenebnímu umění, k jeho významovým a konstrukčním otázkám. Z těchto aspektů posléze vykrystalizovala pozoruhodná kniha, jejíž metodická rovina je vysoce přínosná. Již obsáhlý katalog přesahující hranice naší země je souborem faktů, která nelze při bádání žádným způsobem obejít. Zajímavá je rovněž snaha najít spojitosti nejen s obecným dobovým stylovým zaměřením, ale současně i s časovými přesahy a dalšími návaznostmi.

Na závěr této části si nedopustím jednu poznámku. Jedná se o takzvané „vojtěšské“ kostely, tedy sakrální stavby spojované s působením tohoto světce, případně obecněji s příslušným raně středověkým obdobím. Starší literatura je takto běžně pojímala a až paní docentka velice jasným a působivým článkem doložila jejich podstatně mladší původ, někdy dokonce posunutý až do 16. století. Domnívám se, že ji muselo v jejím vnějších vlivy vynuceném ústraní mrzet, jak byla tato teorie přecházena někdy až s provokativním nezájmem. Dnes se kupodivu již ve více publikacích hovoří o mladším původu mnoha staveb či stávající studenti s údivem konstatují, jak mohly být některé uvedené stavby vůbec někdy považovány za tak staré.

Tím se dostáváme k druhému okruhu zájmů paní docentky. Oba se do té míry pronikají a prostupují, že jejich oddělení není možné. Pokud jsem ale nyní hovořil o zájmu, bylo to označení velice nepřesné. I když nemám rád velká slova, která mohou být mnohdy tak zavádějící,

V Mikulově roku 1976 s manželem Oldřichem Radou a Dobroslavou Menclovou (uprostřed).

měli bychom v tomto případě hovořit o skutečném poslání. Lze jen obtížně a nepřesně popsat, jak intenzivně se paní docentka věnovala studentům, přesněji všem zájemcům o historickou architekturu a stavitelství. V době nejen pro ni nepříliš přející si vytvořila „kroužek“, kde se pravidelně každý týden scházeli zájemci o tyto oblasti našeho historického dědictví. Péče o studenta byla pro ni skutečně vším. Žádný z účastníků zřejmě nezapomene na vše vysvětlující nápis na dveřích: „Konzultace ve středu odpoledne, jinak kdykoliv.“

Docentka Radová měla přes uvedenou nepřízeň mocných vlastně jedno velké štěstí. Uvedená zcela neformální společnost se vytvořila zcela organicky na základě hlubokého zájmu až nadšení zúčastněných, což všechny úzce spojovalo. Je pozoruhodné, že tato činnost propojovala práci nejméně dvou generací. Paní docentka tuto skupinu řídila velice demokraticky, v podstatě žádné téma v rámci historické architektury a stavitelství nebylo tabu, zájemce si jej obvykle přinášel s sebou. Jestliže okruh témat téměř vždy vycházel ze zájmu účastníků oněch dnes již téměř mýtických „kroužků“, pak způsob práce držela paní docentka pevně v rukou. Velice přísně dbala i u těch nejmladších, pocházejících někdy již z posledních ročníků střední školy, na exaktní popis a rozbor studovaného objektu, na znalost příslušné literatury, na exaktně formulované a vždy podložené závěry, které velice striktně oddělovala od spekulací a obecněji postavených teorií. Při rozmluvách se rozhodně nejednalo jen o morální podporu začínajícím zájemcům. Její jasné formulované kritické připomínky byly často nesmlouvavé. Výchova k přísně vědeckému myšlení zde byla obsažena v každém bodu společné práce, působící navenek ale spíše jako příjemná přátelská setkání. Není potom divu, že její žáci s přehledem vyhrávali příslušné tematické okruhy tehdejších studentských vědeckých konferencí a že je dnes můžeme nalézt na řadě významných míst.

Aktivní přístup si paní docentka udržela i po převratu v roce 1989. Její bádání probíhalo až do minulého roku, kdy na konferenci v Nečtinách seznámila posluchače s inspirujícími teoriemi o dějinách románského kostela v Záboří nad Labem, což je objekt, ke kterému se ve svém životě vícenásobně vracela. V této souvislosti je nutno připomenout příznačnou skutečnost, kdy paní docentka Radová vstoupila jako doyen do Sdružení pro stavebně historický průzkum, že se opět intenzivně podílela na spolupráci s nyní již někdy dokonce i o tři generace mladšími kolegy.

Všem, kdo se s ní setkali, a zejména těm, kdo ji blíže poznali, bude paní docentka chybět nejen z hlediska své odborné práce, či zásadního působení na další generace badatelů, ale především jako výrazná a současně hluboce lidská osobnost. Její význam byl ostatně nedávno po zásluze oceněn plaketou Ministerstva kultury ČR. Paní docentka si totiž dokázala vytvořit vlastní prostředí, v němž a zejména z něhož působila na své okolí mnohem více a hlouběji, než jak dnes dokážeme rozpoznat, a tedy i náležitě docenit. A nám, kdo jsme ji blíže znali, zbývají vzpomínky, vděčnost a neobyčejně obtížně dostižitelný vzor.